

Muhammet Murat ÖZKUL*

BİR BİLİNÇ YÜKSELMESİ HİKÂYESİ YA DA ÇOCUK EDEBİYATINDA MAHREMİYETİN KORUNMASI

Öz

Yüzyıllar boyunca çocuk ve onun hayal dünyasını dolduran ve çocuğa şekil veren unsurlar büyüklerin dünyasından beslenmiştir. Batı’da, modern devirlerin başlangıcı diyebileceğimiz 15.yy-20.yy arasında ise bu durumun biraz daha farklı yaş gruplarına hitap eden eserlerle çeşitlenmesine rağmen çocuğun lehine mahrem dünyasında gözle görülür bir iyileşme olmamıştır. Araya çocuk-üstü ideolojiler girmiş, sömürgecilik başlamış ve en son tüketim endüstrisi diyebileceğimiz bir *şeyleşme* dönemine tüm insanlıkla birlikte farklı kıtalardan çocuklar da muhatap olmuştur. Örneğin Avrupa kıtasında ölümler ve karamsarlıkla korkutulan çocuk, birkaç yüzyıl içinde tüketim makinesinin etten dişlisi haline gelmek suretiyle çocukluğunu yaşamadan ve özne olmadan başka bir nesneye dönüşmüştür. Çocukluğunu yaşayamadan birden büyüyen Kıta Avrupa’sı çocukları; yetişkinlik dönemlerini farklı kıtalarda yaşayan çocuklardan kendi çalınmış çocukluklarının adeta intikam alırcasına farklı kıta, ırk ve dinden çocukların da huzurunu kaçırmışlardır. Başka kıtalarda çocuk askerlere, terörist çocuklara ya da aileleriyle birlikte savaş mağduriyet yaşayan engelli çocuklara dönüşmüşlerdir. Kurtulanlar da Liberalizm ve Sosyalizm gibi rekabet halindeki insan-üstü ideolojilerin nüfuz savaşlarına kurban edilmiştir. Önce her şeyleri açık edilip naif halleriyle makine uygarlığının çekim alanında özgürlükleri ve mahremiyetlerini yitiren çocuklar birer yetişkin adaydır ve popüler kültür unsurlarının da marifetiyle erken yaşlarda çocuklukları ve çocukluk alışkanlıkları, saflıkları, değerleri manipüle edilmektedir. Tüketim toplumunun yetmiş, seksen yıllık neferleri olarak görülmüştür. Türkiye’deki çocuk edebiyatı eserleri de ülkenin tercihlerinden nasibini (ulus devlet, çağdaşlaşma, tek tip çocuk vs.) alarak uzun yıllar ihmale uğramıştır. Türkiye’de Batı Klasikleri, 90’lı yılların ortalarına kadar Kemalettin Tuğcu kitapları, Ayşegül serisi: Evlere okullara, yayın evi vitrinlerinde tek el oluşturmuştur. Çocuğun hayatındaki tek boyutluluk kültür ve çocuk kitapları üzerinde etkili olmuştur. Bu makale hem Batı’da hem de Doğu’da çocukluk hakları çalınmış bir yaş grubunu; yani çocuğu ve çocuk edebiyatı ürünlerini örnek olaylar eşliğinde izini sürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mahremiyet, Doğu ve Batı’da Çocuk Edebiyatı, İnsan-Üstü Ideolojiler, Tüketim, Tek Boyutluluk, Şeyleşme,

A STORY OF CONSCIOUSNESS RAISING OR PROTECTING PRIVACY IN CHILDREN'S LITERATURE

Abstract

For centuries, children, their dream World and the elements those shaped children’s personalities were based on adults’ World. Between the 15th and 20th centuries which

* Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, muratozkul35@hotmail.com

can be pointed out as the beginning of the modern era, there is no visible improvement that can be assessed in favour of children in their privacy World, although this situation is diversified with the works addressing different age groups. The ideologies beyond children have come into prominence, the colonialism has begun, and just as all people, the children in different continents have been affected by the latest consumer industry in a reification period. For instance, the child who has been frightened by death and pessimism across Europe, with becoming a cog in the machine of consumer industry in the last centuries, has transformed to a different object without living his/her childhood or without being a subject. The children of Continental Europe who grew up without living their childhood, disturbed the race, the religion and the children of different continents as if they revenged on their childhood from the other children who lived their adulthood in different continents. They have turned into child soldiers, terrorist children, or disabled children who are war victims with their families in other continents. The survivors were also sacrificed to the rival wars of the ideologies such as liberalism and socialism. Children are a candidate to adulthood who loses their freedom and privacy in the gravitational of machine civilization, and their childhood, childhood habits, purity and values are manipulated by popular culture elements in their early ages. They are seen as soldiers of consumer industry around their whole lives. By the children's literature in Turkey has shaped its share by the country preferences (nation-state, modernization, uniform child, etc.), and it has neglected for many years. The West Classics translated to Turkish, until the mid-90s Kemalettin Tuğcu's books, Ayşegül series has monopolized at home, schools and the Publisher show case. The one dimensionality in the child's life has been influential on culture and children's books. In this article, it is tracked back to children and children's literature product store release an age group that their childhood rights were stolen in the West and also in the East.

Keywords: Privacy, Children's Literature in the East and the West, Ideologies Beyond Human, Consumer, One Dimensionality, Reification.

Giriş

Mahremiyet, haram kökünden gelip saygı gösterme, hürmet etme, mahrum etme, izzet-i nefis sahibi olmak, yoksun bırakmak, bir şeyden uzak kalma gibi birçok anlamları karşılamak için kullanılırken aynı zamanda yapılması ve işlenmesi bir fiil hadlerle çepeçevre kuşatılmış kutsal nesnelere ifade etmek için de kullanılır (Mutçalı, 1995:1023). Yine mahremiyetle aynı kökten beslenen haram olma hali; kişinin hakkı olmayan bir şey üzerinde tasarrufta bulunamaması, demektir (İsfahani, 2007: 387)

Mahremiyetin haram olma hali, modern dönemlere kadar tedavülde kalmış, kadim medeniyetlerin kurucu unsuru olan dinlerce de bir ve aynı şekilde anlaşılmalıdır. Ancak, modernliğin kendi değer sistemini ve kültürünü inşa ettiği süreçte; farklılıkları korumak yerine homojen bir yapının oluşturulup modern kültürün kabule zorlanarak değerlerinin evrenselleştirildiği dönemle birlikte baskına uğrayıp itibarsızlaştırılan kavramlardan biri de mahremiyet olmuştur.

Modernliğin süzgecinden geçen sosyolojinin bilim alanında kavramın önemini fark edip mahremiyeti sosyolojik tahlillerinde kullanan bilim insanları da olmuştur. Bunların en tanınmışlarından birisi klasik dönemden modern döneme geçerken eser vermiş sosyolog Durkheim'dir. Mahremiyeti ya da haram olma halini sosyolojik tahlillerinde kullanmıştır. Durkheim'e göre mahremiyet, esas itibarıyla *yasaklılık* anlamına gelir ve herkesin gelişigüzel dokunup ilişkide bulunmadığı alan anlamını taşır. Düşünürü göre başından beri topluluklar çevrelerindeki dünyayı yasak olan

ve yasak olmayan saha olarak ikiye ayırmışlar; öyle ki aynı kökten gelen mahremiyet de yine bu çerçevede kişinin bir şeyden uzak kalması manası taşımaktadır. Buna göre de mahremiyet, belli şartların dışında içinde müdahil olunmayan, yabancıya kapalı olan şey demektir (Aydın, 2009: 61).

Yine edebiyat sosyolojisinin ve edebiyatın bir alt başlığı ve konularından olan çocuk mahremiyetiyle ilgili metinlerde eğitimcilerin, pedagoğların, sosyologların son zamanlarda dikkatini çeken alanlardan birisidir. Özellikle sosyoloji biliminin mahremiyet ve mahremiyetin korunması konusuna gecikmeli dahi olsa ilgisinin artmasında edebiyat ve ona bağlı gelişen çocuk edebiyatını uzun bir süre ciddiye almamasının payı büyüktür. Ancak, sorunlara rağmen hatırı sayılır bir mesafeson dönemde kat edilmiştir. Bu döneme gelinceye kadar Doğu’da ve Batı’da çocuklara yönelik müktesebat benzerdir.

Batı’da Çocuk Edebiyatı ve Mahremiyet İlişkisi Üzerine

15. yüzyıla kadar geleneksel nitelikleri birbirine benzeyen medeniyetlerin kesişim kümesinde sözlü kültürün ürünleri destan, masal, ninni, tekerleme ve bilmecelelerdir. Topluluk içerisinde hikâyelerin şifahen anlatılması yoluyla; bir bütün olarak kültürün ya da örflerin, adetlerin, ahlâki değerlerin korunması ve sonraki nesillere aktarılması sağlanmıştır. Çünkü insanın ve insan olmanın ortak niteliklerinden hareket etmektedir. Gutenberg sonrası matbaanın Avrupa’daki performansı yazılı ürün miktarını ve ürünleri takip eden edebiyat, kamuoyunda gözle görülür artışa sebep olmuştur. Yine roman ya da kahramanlık hikâyeleri tüm Avrupa halklarının sevdiği bir anlatım biçimi olsa da ve Haçlı Seferleri sonrası devirde de bir süre daha hükümler olsa da toplum içi yaş gruplarına yönelik yazın türleri çeşitlenmiştir. Bunlara ilaveten, L.Shiner’in “Sanat’ın İcadı” kitabında da belirttiği gibi, Aristokrasiye ve saraya ait sanat, edebiyat, tiyatro ürünleri ve konuları halkla açılmıştır(Shiner,2004).İşin gerçeği, 18.yüzyıla kadar çocuk kitaplarıyla ilgili ağırlıklı eğilim kutsal kitap kaynaklıdır. Bu alanda ilk ciddi örnek İngiltere’de Quakerizm olarak adlandırabileceğimiz bir akıma aittir ve çocuk yetiştirme tarzları sıkı bir disiplin ile özetlenebilir. Kaynak olarak İncil kullanılmış ve hikâyelerin sonu hep ölümle bitmiştir, kitaplarındaki ağırlık merkezi konular ise karamsarlık ve dindarlık olmuştur.

Batı’daki gelişimi özelinde bakıldığında, 15.yüzyılı takip eden yıllarda, Fransa’da çocuk kitaplarının babası olarak Charles Pearanult ismi öne çıkmaktadır. Pearanult, 17. yüzyıl sonunda halk arasında nesilden nesile nakledilen masalları bir araya getirerek dünya klasikleri olarak kabul edilen; “Kırmızı Başlıklı Kız, Parmak Çocuk, Uyuyan Güzel, Kül Kedisi ve Çizmeli Kedi”nin de yer aldığı hikâyeleri basmıştır. Bunların yanında çocuklar “Robinson Crusoe”, “Güliverin Gezileri” gibi yetişkin kitaplarını da benimsemiştir.

18. yüzyılın ilk yarısında Danimarka’dan yazar Andersen’in “Kibritçi Kızı”ndasonu mutlu bitmeyen ve *hayat gaddar ve acımasızdır* ya da *birlikte ölünce huzura kavuşacağız* gibi tezlerde ifadesini bulan 15. yüzyıla dair alışkanlıkların hâlâ izlerinin sürülebildiği yıllardır. 18. yüzyılın sonlarına doğru sekürleşme ve modernleşme ilk hasadını vermeye başlamıştır (Shiner, 2004:288-314).

19. yüzyıldaki çocuk kitaplarına genel olarak bakıldığında, konuların çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. L. M. Alcott’un “Küçük Kadınlar” başlıklı kitabında, aile

içindeki gençler ve çocuklar birlikte ele alınırken, ailenin içinden geçtiği zorluklar ve menfi şartlardan çıkmasında “Küçük Kibritçi Kız”dan farklı olarak, zorlu hayat mücadelesini verenlerin kızlar olduğu görülmektedir. R. L.Stevenson’un “Define Adası”başlıklı eseri, macera hikâyelerini popüler hale getirmiştir. A.Swell’in “Siyah İnci” gibi sonran da dizileştirilen hayvan hikâyeleri ve L.Caroll’un “Alice Harikalar Diyarında” gibi fantastik tarzda yazılan eserleri o güne kadarki var olan kitap türlerini genişletmiştir.

20.yüzyıla girerken İtalyan yazar EdmondoDe Amicis’in“Çocuk Kalbi”yle birlikte her çocuğun farklı bir hikâyesi olduğu fark edilir. Yokluklarla büyüyen çocuklara ahlâklı olmayı dayanışmayı, çalışmanın erdemini, dostluğu, vatan sevgisini, iyi bir yurttaş olmanın koşullarını öğretip hazırlar. “Çocuk Kalbi”nin değeri ve önemini anlatmak için “Büyük Kalp” olarak çevrilmiştir. Eserleri en çok dile çevrilen yazar Jules Verne’nin yaşları 8-14 arasında değişen ve yanlarında tek bir dahi yetişkin olmayan çocukların yatlarının batması ile birlikte zorlukla mücadele edebilen çocukları anlatan kitabı“İki Sene Okul Tatil”i mücadeleyle geçecek yeni yüzyıla çocukları hazırlar niteliktedir.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde yayımlanan (1921), L.S. Mitchell’e ait “The Here and Now Story Book” başlıklı esere kadar çocuk; büyüklerin özne olduğu dünyada nesne konumundayken neredeyse her şey ters yüz olmuş, çocuk ve onun edebiyatı da yavaş da olsa büyüklerin nesnesi olmaktan çıkıp özne konumuna yükselmiştir. Ancak bu durum çok kısa sürmüştür.

20. yüzyıl “Büyük savaş(lar)”ın yüzyılıdır. Çocuk, dinin ve eğitimin klişelerinden çıkarılarak konu olarak değil bizzat savaşın ve sonra da tüketimin malzemesi olmuştur. Aynı yüzyılın ortalarında savaş ailesiyle birlikte tavan arasında kılcal damarlarına kadar hisseden bir kız çocuğu kaleme almıştır. Kitabı bir büyük değil, Anne Frank isminde bir Yahudi ailenin küçük çocuğu olarak hatıra defterini yazmaya başlamış, bir toplama kampında öldüğünde ise artık gençlik yıllarına adım atan bir genç kız olmuştur. Öznesinin kendisi olsa da edebiyat ürününün nesnesi savaştır. Bu tarihten itibaren birçok irili ufaklı savaşın öznesi çocuk olmuştur. Mahremiyetini, sivilliğini, çocukluğunu, gençliğini yitirmiş; ülkeden ülkeye, cepheden cepheye, kamptan kampa göçen ailesiyle birlikte çocukluk tahtından indirilmiş ve edilgen bir hayat sürmektedir. Başka bir zaman ve şartlar altındaysa, mevcut değerlerin etkisinde edilgenlikten çıkartılıp kötülüğün kendisi, aktif öznesi haline getirilmiştir.

Yine 20.yüzyılın sonuna doğru ünlenen ve çocuklara farklı bir koridordan seslenen R. Goscinnny’ye ait “Pıtırcık” serisidir. Sekiz kitaptan oluşan bu seri adeta 80’lerin habercisidir. “Pıtırcık” tarafından ve yetişkin bakış açısı yerine haylaz, bitirim, laf ebesi, sivri dilli, açık, duygusal, içten ve bücür kahramanın nitelikleriyle büyükleri zora sokarak çocukların bakış açısının ön plana çıkararak kitaplardandır. Artık, “Pıtırcık”la birlikte açığa çıkan; bilimin, teknolojinin ve sanatın gelişmesi neticesinde çocuklara yönelik yeni bilişsel, duyuşsal özelliklerin farkına varılmış olmasıdır. Bu nedenle çocuk edebiyatının çocukların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine yönelik ürünler vermesi, onların psikolojik ve bilişsel gelişimlerine katkı sunması ve gençliği daha sonra yetişkinliğe hazırlaması bakımından önemlidir ve bir o kadar da çocuğu fark etme anlamına gelir.

20. yüzyılın sonuna ve 21. yüzyılın başlarında içine kötülük kaçmış çocuklarla girilir. Batı edebiyatını okuyarak sosyalleşen ve büyüyen çocukların, mahremiyetlerinin tahrif edilmesiyle birlikte kendi çocukluğu çalınmış ve birden büyümek zorunda kalanların diğer coğrafya çocuklarından öç alma zamanıdır; bedelini Batı-dışı toplumlarda yaşayan çocukların huzurunu kaçıarak ödetmek isterler.

Ahmadu Kuruma “Allah Mecbur Değil Ki” kitabında; kaynakları kurutulmuş ve her açıdan esir alınmış bir kıtanın hikâyesini ele almıştır. Kıymetli madenleri kontrol etmek ve vahşeti derinleştirmek üzere çocukluktan itibaren uyuşturucuya alıştırılıp ince boyunlarına okul silginin, çiçeklerin, kolyelerin takıldığı bir evrede Kaleşnikof’un askısını boynuna geçirmek zorunda kalan, mahremiyeti ihlal edilip istismara uğramış çocukları kitabında konuşturmuştur.

Kenize Mourad’ın “Toprağımızın Kokusu”nda taraflardan biri olarak yetişkinlerin dünyasından gelen kötülüğe karşı müdafaa savaşını hakkıyla veren ve ülkesini savunurken terörist muamelesi gören Filistinli bir çocuktur. Birden büyümek zorunda kalan ve çocuklukları hiçe sayılanların öç almak için girdiği yerlerden biri de gözden irak coğrafya(lar)dır.

Irak savaşında babası ve annesi ölen ve kendisinin de bacakları kopan Müslüman bir çocuğun savaşı yöneten Tommy Franks’a yazdığı şiirdir;

**Merhamet hür dünyaya bu kadar mı
IRAK'tı?**

Ben Basralı Ömer...
Belki haberin yoktur diye yazıyorum
Franks...
Önce demokrasi yağdı göklerden
Sonra özgürlük geçti üstümüzden
Palet, palet...
Ve insan hakları namlularından
Yüzü maskeli adamların
Saniyede bilmem kaç bin adet...
Demokrasi bizim eve de isabet etti,
Bir gün sonra anladım ayaklarımın
koptuğunu...
Babamın vücudunda
Tam on sekiz adet
İnsan hakları saymışlar.

Annem zaten yoktu...
Ben doğarken ilaç yokluğundan ölmüş.
“Ambargo” falan dediler ya
Anlamadım, çocukluk akli işte
Sen daha iyi bilirsin...
Sizde de barış böyle midir Franks?
İnsan hakları, çocukları yetim
Ve ayaksız bırakır mı orda da?
Ya demokrasi?
Güpegündüz düşer mi pazara?
Ve zenginlik...
İnsanları korkudan uykusuz bırakır mı?
Ve kuşlar gökyüzünü terk eder mi orda
da?
Babamla söylediğim son dua dilimde,

Ayaklarım hastanede,
 Ve giymeye kıyamadığım ayakkabılar
 Elimde kaldı...
 Çocuğun var mı Franks?
 Al... Çocuğuna götür onları
 Bir işe yarasın.

Kim bilir, baktıkça,
 Belki beni hatırlarsın.
 Bu nasıl demokrasi Franks?
 Düştüğü yeri yaktı
**Merhamet hür dünyaya bu kadar mı
 Irak'tı?**

Hülâsâ; Batı ve Batı etkisindeki Doğu'da çocuğun ayrı bir ruh, beden hududuna ve mahremiyetine sahip bir varlık olarak anlaşılmasının, sivilleşmesinin tarihi son yüzyıllarda başlamış ve kendini bulmuştur.

Sekülerizmin kaldıraçları olarak ezberletilen ve insanlığın son sığınağı olarak gösterilen insan hakları, eşitlik, kardeşlik, demokrasi gibi aydınlık kavramların; edebi, siyasi, kültürel alandaki literatüre girmesi yüzyıllar almış baş tacı kavramlar bir çocuğun gözünde bu şekilde parlaklığını kaybedip gözden düşerken bir başka istismar biçimi de tüketim üzerinden çocuk mahremiyetini başka bir cepheden hiçe saymıştır. Popüler kültür malzemesi kitapların, çizgi romanlar halinde(H. Potter, Yüzüklerin Efendisi vs.) okunup beyaz perdeye aktarılmasıyla yazarın ya da büyüklerin çocuklara dair ufkunu, dünyaya bakışı daha rahat görülmektedir. Bu tarz yayınlar, hedef edinen küreselleşmiş tüketim endüstrisinin sunduğu naif çocuk yapısını tecridi olarak geliştirmekten çok uzaktır. Hâyâl dünyasının gelişmesine katkı sağlayacak yazılı ve görsel malzeme yerine tılsımın ve seküler bir fizik ötesinin imkânlarıyla sınırlı bir davet vardır.

Çocuk, tüketim endüstrisi içerisinde ve sömürü düzeninde dört bir yanından kuşatılmış durumdadır. Beş yüz yıllık yakın dönem serüveninde çocuğun hem gerçek hayatta hem de bu alanda çıkan neşriyatta giderek artan kapitalist düzenin kendi değerler sistemini kurumsallaştırmıştır. Takip eden süreçte “şeyleşme”nin hızlandığı da gözlemlenmektedir. Makine formuna benzetilip ona indirgenen çocuk dünyası, bazı yazarların çabalarına rağmen bugün makineleşmiş etten çarklar eşliğinde çalışmaktadır. Makine halindeyken bir “şeyleşmiş” insan tamamen şeffaf olabilir (Chul-Han,2017a:104).Normal şartlarda bir insanın yapamayacağı şeyler, makine haline getirilmiş bir çocuğa rahatlıkla yaptırılabilir. Bu çılgınlığı Hıristiyan dünyasının bir parçası haline gelmiş Noel Baba içinde geliştirmek gerekir. Batı'da yetişen çocuklar için dini ve ahlaki açıdan önemli bir karakter olan Noel Baba, dini alandan ve tüketim endüstrisinin mahremiyet alanını ele geçirmek üzere bir transformasyondan geçmektedir.

Bugünün Avrupa yazını ve çocuk endüstrisi çocuğun mahremiyet kabuğunu kırıp ona istediğini yaptırmanın peşindedir. Yalnızca yazını değil, çizimi de aynı amaçların peşinden gitmektedir: Çizgi roman, yazısız resimleriyle okuyucuyla doğrudan ilişki kurmayı başarabilmiş bir tür olarak asıl gücünü ortaya koymuştur. 1800'lerin sonunda çocuk dergilerinde görülmeye başlanan çizgi karakterler, Amerika'da gazete üzerinden izleyicisine ulaşmıştır. 60'lardaki “Hippy” devriminden sonra 70'li yıllarda “Metal Hurlant” dergisinin öncülüğünde ortaya çıkmıştır. Fransızca yayınlanan gülmece romanları daha çok Belçika asıllı çizerler

tarafından üretilmiştir¹. Bunların en ünlüleri, “Tenten, Asterix, LuckyLuke” ve Belçika’da Spirou dergisinden yayınlanan “LesSchtroumpfs” olarak bilinen “Şirinler”dir. Özellikle ideolojik motifleri belirgin “Şirinler”; komün hayatını anlatan, özendirici kızıl/kırmızı şapkasıyla ve beyaz sakalıyla Marksist esintileri ve enstantaneleri çocuğa enjekte ederek aile düzenine ihtiyaç duyulmadan da yaşayan, nasıl büyüdükleri müphem bırakılmış maviş Şirinler’in serüvenlerine ve “komün” hayatına çocukları alıştırmaktadır. Çocuk yayınları üzerinden seküler dünyanın insan-üstü ideolojilerinden kapitalist değerleri şekillendiren liberalizm; harcama ve tüketimin önündeki engel baba figürüyle uğraşırken, sömürüye karşı birleşen dünya solu; Marksist evrendirilmeye komün yaşamına ulaştırılacak ideallerin önündeki diğer bir engelle yani aileyle uğraşmaktadır.

Türkiye’nde dâhil olduğu birçok ülkede Samed Behrengi gibi tanınmış sol tandanslı çocuk kitabı yazarlarının adalet, dayanıklılık ve mücadele vs. değerleri kazandırmalarının yanı sıra çocuğun naif dünyasına, onun sevdiği kahramanlar, hayal dünyası, özgürlük ya da oyuncak gibi düşün ya da objeler üzerinden ideolojik unsurlar mahrem alanına girerek müdahil olmaktadır. Bu tür ideolojik hikâyeler, çocuk muhayyilesini belli bir noktada kısıtlar, yönlendirir ve sosyal gerçekliği belli ikiliklere hapseder. Ezen-ezilen, eşitlik, sahip olmak-sahip olamamak, var-sil-yoksul gibi çatallanmalarla şekillenen çocuk dünyasını bir taraftan özgürleştirmek, diğer taraftan da sosyal gerçekliğin varoluş şekline müdahale ederek çocuğun olası tepkilerini kendi doğruları üzerinden şartlandırmaktadır. Örneğin Behrengi, “Küçük Kara Balık” kitabında farklı sularda dolaşmış olduğu kendi olma mücadelesini kazanmanın hazzını çocuklarla paylaşırken, imkânsızlığın ve parasızlığın çocukların hayallerine nasıl ket vurabileceğini anlattığı “Püsküllü Deve” kitabında oyuncak deveyi normal yollardan alamadığında öfkenin ve oyuncakçı vitrininde bekleyen makineli tüfeği kullanmanın nasıl mubah hale gelebildiğini çocuklara öğretir.

Liberal ideallerinde ona karşı mücadele eden Marksist akımlarında kavgası kendi haklı davalarıdır; bu nedenle çocuk mahremiyetine saygı göstermemektedirler. Bilakis, haklılıklarını ideolojik motifler eşliğinde çocuğa aşılıyarak ilerletmektedirler. Derisini ve ruhunu soydukları çocuğa ait alanı kendi emelleri uğruna kolaylıkla imha edebilmektedirler. Liberalizm de çocuğun boş zamanını istismar ederek doğumundan ölümüne kadar süreci siyasi ve ideolojik değerleriyle obezleş(tir)meyi tercih etmektedir. Liberalizmin “hemen ve şimdi” sloganını kürenin tamamında evrenselleştirerek, çocukları tüketim kültürünün bir parçası haline getirmektedir. Dolayısıyla çocuklar; hâyâl dünyalarını ve yaratıcılıklarını geliştirmeden önce evrensel kültürün bir parçası haline gelirler. Kendi kültürlerinin kahramanları yerine başka kültürün unsurlarına tabi olup yerli kahramanlarıyla ters düşerler ya da çocuklar için artık, popüler mal ve hizmetlerin tüketiminden fazla bir anlam ifade etmez. Bu bağlamda en iyi örneklerden biri ödüllü “best-seller” listelerinde hem kendi ülkelerinde hem de tercümesinin yapıldığı ülkelerde çok satanlar listelerinde ilk sıralardaki “Şimşek Hırsızı” tarzı popüler çocuk kitaplardır. “Şimşek Hırsızı” kitabı +9 yaş üstünde etkili olmuştur. Kitap, çocukları hem görsel düzeyde (sinema ve televizyonda) hem de popüler yayın düzeyinde (kitap sektöründe) fazla baskı yaparak gündem oluşturmuştur. Yine bu alandaki diğer

¹Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. animehayali.tr.gg

popüler çocuk kitapları “Yüzüklerin Efendisi”nin ya da “Harry Potter”inkurgusu gerçeğin dünyasından bir kaçış ve kaçılan o yerde bir güce kavuşan kahramanları anlatır.“Şimşek Hırsızı” kitabındaysa Percy karakteri, babası olmayan, okuma güçlüğü çeken, okuduğu yatılı okulda ve evde sorunlar yaşarken Yunan tanrılarıyla baş edebilecek kadar güç kazanır (Yıldız,2016:445). Zaman zaman güç ilişkilerine McDonalds kültürü sosu da katılarak köksüz kültüre beşiklik yapan ve yayan ülke isimlerinin ön plana çıkarıldığı da olur:

“(…) Öldüler mi? Batı öldü mü ki? Tanrılar yalnızca bir süre yer değiştirdiler: Almanya, Fransa, İspanya. Ateş nerede parlaksa tanrılar da oradaydı. İngiltere’de birkaç yüzyıl geçirdiler. Yapman gereken şey, mimariye bakmak. İnsanlar tanrıları unutmadı.

(…)Evet Percy, elbette şimdi senin Amerika Birleşik Devletleri’ndeler. Sembolüne bak, Zeus kartalı. Rockefeller merkezindeki Prometheus heykelin, Washington’daki devlet binalarının Yunan tarzı cephelerine bak. Amerika’da Olimposluların çok sayıda yerde apaçık bir şekilde sergilenmediği bir şehir bulabilecek misin bakalım?

(…)Amerika şimdi ateşin kalbi. Batı’nın en büyük gücü. Bu nedenle Olimpos burada. Ve biz de buradayız.” (akt. Yıldız, 2016: 450)H. Potter serilerinde de durum çok farklı değildir: Ortaya çıkan sorunlar, popüler kültür ürünlerini var eden Amerika ve İngiltere gibi ülkelerin lehlerine çözülmektedir.

Mesela “Şimşek Hırsızı”nda çocukların normal hayatlarından bazı objelerin altı çizilmektedir: Cips, bilgisayar oyunları ve tanrılarla çizburger yemek vs. Yunan Mitolojisinin tanrıları ile çocuklar dikey ilişki yerine yatayda yan yana getirilmektedir.

Çocuk, büyümesi durdurulamayan popüler kültür makinesinin 70-80 yıllık insan hayatını şekillendirme alışkanlıkların ve bağımlılıkların olduğu çocukluk evresine verdiği önemden habersiz ve onun oyunlarına karşı daha korumasızdır. Atalarının maymunlardan değil kovboylardan geldiğine (!) ve yeryüzünde gidilebilecek en güzel iki ülkenin ABD ve İngiltere (!) olduğuna ikna edecek mekanizmalar vardır (Smith, 2009:295-305). Bu mekanizmalar yardımıyla, yetişkinleri köleleştirip bedenlerini ‘kullan at’ mantığıyla nesneleştiren bir zihniyetin ürettiği popüler değerler, çocukların dünyasını daha kolay ele geçirerek aile, din ve toplum gibi unsurlardan kopararak kendi uydusu haline getirmektedir.

Türkiye’deki Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Mahremiyeti Üzerine

Tanzimat dönemine kadar gençliğin temeli olan çocukluğun toplumda ayrı bir yer teşkil ettiği dahi düşünülmemiştir. Tanzimat ile birlikte başlayan modernleşme gündeminde çocuk ve genç yok, birey vardır (Onur, 2007). Renksiz kokusuz ve değer içermeyen yapısıyla birey, şeyleşme sürecinin hem öznesi hem nesnesi olmuştur. Modernleşmenin ilerleyen safhalarında çocukluk ve gençliğe bakış tek yönde ilerlemiş, modern süreçler içerisinde haddelenerek yeni yetişecek nesillerin planlaması yapılmıştır. Çocuklar ve gençler yetişkinlerle bir tutulmuş, ağırlıklı olarak aynı eserleri okumuş, aynı kaynaklardan beslenmişlerdir. Bu durum, uzun bir dönem tıpkı çocuklar gibi gençlerin de ilgi ve ihtiyaçlarına uygun eserlerin verilememesine neden olmuştur.

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile birlikte çocuk ve gencin politik inşası ulus devlet yapılanmasından doğrudan etkilenmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de ulus devletin siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik sınırlarının çizilmesi de bir zorunluluktur. Gençliğin politik bir özne olarak ulus devletin ihtiyaç duyduğu vatandaşı özellikleri arasında farklı açılardan ilişki kurulmuştur (Tanğ, 2017).

Osmanlı son döneminde başlayıp Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla devam eden modernleşme sürecinin getirdiği yeni ortam büyük kültürel, sosyal, siyasal, iktisadi ve yönetsel boşluklar oluşturmuş ve kültür alanının kurumları *değişime* anlık tepkiler ve çözümler üretmekte zorlanınca akademik çalışma ve araştırmaların üretmesi gereken cevaplar ve çözümler büyük oranda edebiyat muhitlerinin omuzlarına kalmıştır.

40’lı yılların Maarif Vekili Hasan Ali Yücel’in basılmasına öncülük ettiği klasik eserlerin kırklı yıllardan itibaren Türkiye’deki nesillerin başucu kitapları olmasından, Ali Fuat Başgil’in “Gençlerle Başbaşa”sından ve Kemalettin Tuğcu’nun çocuklara yönelik kitaplarının yazılmasının dışında ilk dönem çocuk edebiyatında bir hareket yoktur. Farklı gençlik ve çocukluk anlayış(lar)ınabir sivil politika ve plan dâhilinde geliştirilmesi için çaba sarf edilmemiştir. Çocuklar için daha yoğun ve sivil kitapların yazıldığı dönem toplumsal ve zihinsel dönüşümlerin yaşandığı bireyin fark edildiği seksenli yıllar olmuştur. Bu yıllar boyunca insan-üstü ideolojilere (Sosyalizm, Kemalizm vs.) hizmet eden bireyin yüklerinden arındığı ya da sorgulandığı yıllar olacaktır.

Yeni Cumhuriyette, sivilleşmenin ve medeniliğin şahikası kadın ve sivil toplum kuruluşlarının partileşmesi ve etkin faaliyetlerine getirilen sınırlamalar çocuk dünyası içinde geçerlidir. Bu yıllar boyunca çizgi roman ve dergi faaliyetleri görece çocuk edebiyatına göre daha iyi durumdadır.

1945’te Doğan Kardeş adlı çocuk dergisinin yayınlanmasını takip eden,1960’lı yılların sol ve milliyetçi akımlarından etkilenen Turhan Selçuk’un Abdülcanbaz’ı ve Türk-İslam sentezinin ve halleri olarak bazen Türkçülükte bazen Osmanlılıkta kendini gösteren vurgular çizgi karakterler... Karaoğlan’ın beklenmedik başarısıyla birlikte Karaoğlan benzeri olan Tarkan, Kara Orkun, Bahadır, Malkoçoğlu, Kara Murat gibi karakterler altında pek çok beyaz perdede filmi de çekilerek oldukça popüler hale gelmiştir. Çocukların dünyası, büyüklerin çatışma ve çekişme konularıyla tıka basa doludur. Gerek Batı ve gerekse ülkemizde alanın çocuğa kısmen açıldığı dönem yetmişlerin sonu ve seksenlerin başıdır.

Türk Edebiyatı için Çocuk Edebiyatı eserlerine baktığımızda birçok isimin içerisinde Kemalettin Tuğcu’nun eğiticilik unsurunun ön plana çıktığını görüyoruz. İlk okuma yazma deneyimlerini Kemalettin Tuğcu ile yaşamış bir nesil karşımıza çıkmaktadır. Çocuklara bir ideal aşılama açısından düşündüğümüzde kahramanların hep bir ideali vardır. Çalışmak, okumak ve topluma faydalı olmak (Yalanız, 2013: 58).

Cumhuriyetin dinin yerine ikame ettiği değerlerle Tuğcu’nun çocuklara yüklediği değerler paralellik gösterir. Harf İnkılâbıyla birlikte ülkede çocuk kitaplarının bulunmadığı bir dönemde yazdığı kitaplarla çocuklara kitap okuma alışkanlığını ve hayatla mücadele etmeyi öğretmiş; ama bunun yanında eserlerinde estetik yönden eleştirilere de maruz kalmıştır (Yalanız, 2013: 62). Tuğcu’nun yaşadığı dönemde

“arabesk” diye isimlendirilen kültür ortaya çıkmıştır. Tuğcu; yoksulluk, yetimlik, iç göç gibi temaların okurda duygu sömürüsü meydana getirdiği söylenerek bir anlamda “meşru bir zemin” hazırlanarak tedrici bir biçimde dışlanır.

Özellikle Türkiye’de, 1975 yılının BM tarafından kadının on yılı ilan edilmesi ve 1979’da UNESCO’nun dünya çocuk yılı ilanı, anti-modernist eğilimlerin görünürlüğüne artırarak militarist ve yapıyı kutsayan söylemler yerine yapı sökümcü post-modernizm gibi hiyerarşik yapıları sorgulayan sivil başlıkları öne çıkarması ile birlikte ana akım konularda; örneğin devletin siyasallaştırıp kendine dâhil ettiği konuların haricinde yeni değişiklikler olmuştur. Küreselleşme rüzgarlarının da etkisiyle, yetmişli yılların sonlarına doğru yazarlar, düşünürler ve sosyal gruplar modernleşmenin siyasal ve bilimsel etkisinin getirdiği ilk dönem uluslaşması ve milliyetçi söylemlerin siyasallaştırdığı kamusal alanı *resmi* tartışmalarından uzaklaştırarak modernliğin etkilediği daha spesifik alanlarla ilgilenmeye başladılar (Çaha,2010:178).

Eksen konu ve tartışmalardan ulus devlet, milliyetçilik, laiklik gibi *mahremiyet* kavramı da nasibini almıştır. Mahremiyet kavramı da değişip dönüşmüş ve çözülmüştür. Seksenler, doksanlar ve iki binler boyunca birey kamuya açıldıkça daha çok açık vermektedir; kendi özelini de başkalarına ifşa ederek birey hayatı mahremiyeti kamusal alanı yansıtmaktadır ve her türlü kendine özgümlükleri şeyleşme başlığı altında feda edilmektedir(Chul-Han,2017b:28). Bir nevi, herkese açık kamusal alan mahremleşmektedir. Gerçekte kamusal ile mahremiyeti bağdaştırmak mümkün değildir. Mahremiyet, daha önce belirtildiği üzere başkasıyla ortak olmayan, yabancıya kapalı bulunan alandır. Halbuki kamusal alan herkes için ortak olan ve dolayısıyla da kendine özgü bir mahremiyeti bulunmayan alandır. Bu alandaki mahremiyet olgusu kişilere aittir. Kendi mahremiyetlerini yaşamak isterler ve bu çoğu kere gerçekleşir. Bir başkasının hakkına tecavüz edilmediği sürece de buna kimsenin müdahale etme hakkı yoktur (Aydın, 2009: 65).

Oysa liberal düzenle birlikte her şey ters yüz olmuş, kişinin özelini ifade eden mahremiyet herkese açık ve şeffaf hale getirilmiştir. Mahremiyetin saldırılara uğradığı yerlerin başında insanın çocukluk evresi gelmektedir. Geleceğin toplumunu inşa edecek çocukların duyarlılıkla, güzelle, doğruyla, hakla ve adaletle çevrilmiş değerlerle donatılmaları ve hayatın merkezine bencilliği değil insana değer veren unsurları oturtmaları gerekir (Sümeýra, 2007: 283). Midelerinden önce yaratıcıyı düşünüp şükreden, helal ekme peşinde koşan, erdemli ve yüksek değerlere sahip nitelikleriyle geleceğin toplumunu sağlam ağlarla örececek olan nesiller buradan çıkacaktır. Ancak, çocukların mahrem alanındaki bu güzel kozanın rakibi kapitalist sistemdir; para, güç ve çıkar üzerine zembereği kurulmuş bu sistem insani değerleri tüketmiş ve kurduğu kurumlar yoluyla tüm insanlığı bu halkanın içerisine çekerek müptelalardan meydana gelmiş bir çürük toplumun çocukluğuna, ruhuna, cesedine, hususiyetlerine, mahremiyetine gözlerini dikmiştir. Bunun doğal neticesi olarak, çocuk edebiyatı metinleri de bu nüfuz savaşının ana cephelerinden biri olmuştur. Bebeklikten erinliğin sonuna kadarki dönem için düşündüğümüzde; çocuk edebiyatı ürünleri üzerinden ideolojik bilgilendirme süreçlerinin işletilmesine sıklıkla rastlanır. “Örneğin Sovyetler Birliği’nde çocuk edebiyatının türlerini ve konuların çeşitlenmesi bakımından gelişmesi, devrimden sonraki yıllarda başlamıştır.

“(…) Benzer bir biçimde Batı’da da çocuk klasikleri bir dönem, dünya görüşü, dini sembolleri ve değerleri ile Batı sömürgeciliği ve bireyci felsefesini yansıtan Batı merkezli bir edebiyat oluşturmuşlardır” (Şirin, 2000:72-73).Daniel Defoe’nin “R.Cruose” adlı eseri buna iyi bir örnektir.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız süreci Türk toplumu koltuğundan seyretmek durumunda kalmıştır. Böyle neticelenmesinin elbet makul sebepleri vardır: Örneğin, 80’lere ihtilal ile girilmesi, kültür ve sanat alanını sessizleştirmiş, Türkiye yaklaşmakta olan küresel etkiye de hazırlıksız yakalanmış ve bu durum tüketim endüstrisine karşı direncin düşmesine yol açmıştır. 70’lerin politik kamusunun bastırıldığı her şeyin geri dönüşü, kurtuluşu olarak sunulurken 80’lerdeki geri dönüşü önceki on yıllardaki olup bitenlerden farklıdır; yetmişler bir miras olarak kullanılmıştır. Her şey aslında daha önce yapılmış, mahremiyet zaten inkâr edilmiş, kavramların hükmüne terk edilen *özel* olan zaten değersizleşmiş, bir mahremiyete geri dönülemezdir. Bu kez özelliğini yitirmiş bir özel hayat, politikadan boşalan yere doğru genişlemiştir. Adeta bir özgürlük alanıymış, herkese önerilebilecek bir özel hayat varmış gibi, sanki özel olan aleni olabilirmiş gibi kamu önüne çıkmıştır. Özel olanı ifade edebilmek için edebiyattan diğer alanlara bir kaçış başlamıştır; bunlardan bir tanesi de kitle iletişim araçlarıdır. İnsanların özel hayatları kitle iletişim araçlarında daha önce olmadığı kadar fazla konuşulduğu yıllardır (Gürbilek,1992:67,68). Fakat darbenin dumura uğrattığı kamusal alanı harekete geçirecek kültür-sanat alanındaki eski alışkanlıklar kamuya merkezi mesajlarını vermeye devam etmektedir.

80’lerde yetişkinlerin dünyası darbe ve küreselleşmenin etkisiyle sarsılırken, çocukların dünyasını birkaç kitap şekillendirmiştir. Dış gerçeklikle çocuğun hayalleri arasında adeta yastık vazifesi görmüştür. Çocuk kitaplarının neredeyse tamamında çocukların tanıdığı birkaç kahraman ve yazar etkilidir. Siyah önlüğün altına sığınmış çerden çöpten Cin Ali ve Kemalettin Tuğcu’nun mahzun ve masum çocuk karakterlerinin bir araya getirdiği kitaplar ve Ayşegül serisi yine 80’lerin sonuna kadar demirbaş olarak evlerde, okullarda ve kitapçı raflarındaki yerlerini korumuştur. Hatta Kemalettin Tuğcu kitapları 1991’de en büyük satış rakamlarına ulaşırken, sonraki yıllarda ise yeni nesiller için bir karşılığı olmamıştır. Ancak Tuğcu’nun “Üvey Baba” kitabı dizileştirilerek yetişkin izleyicinin beğenisine daha sonraki yıllarda da sunulmuştur. Çocuk düşüncesinin şekillendirmesinde çok fazla acı ve duygusallık yüklendiği düşünülüp bu çalışmaların çocuklarla buluşmasına bir bakıma mani olunmuştur. 80’li yılları iskalayıp tüketim toplumuna karşı hazırlığını tamamlayamayan Türkiye’nin bazı açmalarıyla da örtüştüğü, popüler kültürle beraber çeviri kitapları tekrardan ülkede çoğaldığı, hâyâl ürünü eserlerin öne çıktığı yıllardır. Hakkını yememek lâzım; Cahit Zarifoğlu gibi sorumluluk sahibi isimler seksenlerin ortalarına varmadan tehlikenin erken bir dönemde fark edilmesine katkı sağlamışlar, kitaplarında çocuk mahremiyeti konusuna hassas davranarak, çocukların olası küresel çeldiricilere karşı bilinçlenmelerini sağlayacak konulara (tüketim, sömürü, sorumluluk, İnanç vs.) yönelmişlerdir. Diğer yandan Gülten Dayıoğlu bilgiyi ve eğitimi her şeyin temeli olarak görüp bu açıdan çocuklara yönelmiştir. Kitaplarında en çok işlediği değerler sevgi, merhamet, yardımlaşma vb.dir.

90’lı yıllardan itibaren, çocuk edebiyatında bazı yenileşme çabalarının olduğu görülmektedir. Basılan kitapların sayısı, çeşitliliği ve biçimsel özelliklerinde

ilerleme görülse de içerik konusunda eksiklikler devam etmektedir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise çocuğun ve çocuk edebiyatının daha bilinçli bir şekilde ele alındığı ve bu konuda dikkat ve hassas davranan yazar ve yayınevlerinin, biçim, içerik ve eğitim açısından nitelikli ve verimli çalışmalar yaptığı görülmektedir (Naçar, 2008: 53). 2000’li yıllarla birlikte tercüme kitapların raflara tekrar ve daha güçlü geri döndüğünü görülmektedir. Orijinal baskılarında özellikle 1-6 yaş grubunda alfabe ve farklı eşyaları güzel çizilmiş ve resimli kitap üzerinden (Annemin Çantası, Noddy serisi vs.) çocuk dünyasına ait objeleri (oyuncakların yaşadığı oyuncak kasabası, polis, kötü cinler, araba, hediye, şapka, gökkuşağı, sihirli gayda ve sihirli toz, vs.) tanıtmak şeklinde özetlenebilir. Yakından uzağa ilkesi gereğince çocuğun günlük yaşantısında sürekliliği olan obje ve değerler (büyükler, küçükler, tatil, okuma, yardımlaşma, iyilik) gibi seküler bir anlatım ve pedagojik içerikle çocukla buluşturulması bir dönem yeterli görülmüştür.

Son zamanlarda klasikleşmiş eğitim ve öğretimin çocuğu hayata hazırlama da yeterli olmayacağını söyleyen bir grup yazar da dini değerlerin ihmal edildiğinden hareketle eleştirilerini kamuoyu ile paylaşmaktadır. Hasan Aycın bu isimlerden biridir. Çocuk kitapları alanında hem çizgileriyle hem de hikâyeleriyle geleneksel anlatımının şahikası kahramanlara (Keloğlan Masalları: Al Pembecik Gülpembecik vs.) yeni bir soluk verirken, diğer yandan içinde çocuk yazarlarında olduğu bir zümrenin durumuna ve eserlerindeki dil, din ve değerlerle ilgili ihmal edilen noktalara dikkat çekmektedir: “Kavramlarımıza yabancı olursak özümüzü nasıl kavrayabiliriz? Çeyrek yüzyıl kadar oldu mu bilmiyorum, TRT’de Himen diye bir çizgi film yayınlanıyordu. ‘Gölgelerin gücü adına!’ diyerek başlıyordu işe her defasında kahraman. Sanıyorum bir neslin kulaklarında o nida hâlâ çınlıyordur. Oysa biz ‘Rahman ve Rahim olan Allah’ın adına!’ diyerek başlarız her işe.” (Kaya, 2012).

Aycın’ın mütedeyyin kesime tercüman olan sözleri günümüz yayınevleri ve vakıfların bir kısmı tarafından da ciddiye alınmaktadır. Örneğin Damla yayınlarından çıkan “Peygamberimizin Küçük Dostları” tarzı kitaplarda ya da Mustafa Ruhi Şirin’in öncülüğünde Çocuk Vakfı yakın zamanda bu kaygıların dillendirildiği konular işlenmeye başlandığı gibi ayrıca İslam ahlâkının Amerikalaşma ile eşitlendiği bir çağda hayatımızın merkezine yeniden nasıl çekileceğine dair ipuçlarını vermektedir. İşin içerisine ebeveynleri, çocukları, peygamber sevgisini ve değerleri katarak doğru davranışın nasıl olması gerektiği tespit edilmektedir.

Kitap, çocuğun küçük dünyasının gelişiminde onu büyük ihtiraslardan ve tüketim nesnesi olmaktan muhafaza etmektedir. Yaşamın anlamını kavramasına katkı sağlayan konuların çocuğun mahrem ve naif dünyasını güçlendirmesinde daha faydalı olduğu aşikârdır. Aksi takdirde, taklit yoluyla yetişkinlerden ve kültür endüstrisinin “gerçek” diye sunduklarından hareketle her şeyi belleğine kazıyacaktır (Uçan, 2005:18). Mustafa R. Şirin de Yalvaç Ural’la yaptığı söyleşide bu hususa vurgu yapılarak, çocukların tüketim endüstrisinin bir parçası yapılmasına yönelik tehlikeye dikkat çekilmektedir: “Birileri tek boyutlu insan istiyor. Dünyanın her yerinde aynı hamburgeri aynı zamanda yiyen, aynı gece aynı çizgi romanı okuyan, aynı duvarı aynı çizgi roman kahramanıyla kaplamış, sabahleyin sırt çantasını aldıklarında aynı kahramanla okula giden, servislere binen, aynı kahraman kalemlerini ve silgisini tüketen çocuk istiyor” (Şirin, 2014:339,340).

Sonuç ve Öneriler

Çocuk büyüdükçe çevresindeki kültür ajanları, kurumlar ve toplum tarafından şekillendirilir. Eğer bu kültürlenme unsurları ele geçirilip sömürüye açık hale getirilirse bu işten önce çocuklar sonra da onun üzerine yükselen toplumlar zararlı çıkacaktır. Çocuğun manevi yanını ihmal edip, onun sürekli doyurulması gereken bir et yığını olarak düşünölmeye devam edilmesi halinde “ten”in doyurulması (cinsellik, hedonizm vs.) ve tatmin edilmesi yönündeki yayıncılık anlayışı olağan seyri içerisinde çocuk ve gençlik kitaplarında devam edecektir.

Çocuk kitapları sayesinde, çocuk duyarlılığın nabzı tutulur ve minik hayatların/kalplerin kapılardan pencerelerden geçilir, başka hayatların farkına varılır. Çocuk kitapları bir bakıma model oluşturma girişimidir. Hikâyelerdeki karakterlerin başına gelenler ve bunları aşmak için başvurduğu yüksek değerler, masal kahramanlarının tutkunu oldukları eşyalar vs. ideal bir hayatın burçlarını oluşturduğunu fark eder. Kısaca çocuk kitapları, hayatın bin bir türlü yüzünü gösterir. Eğer gerçek hikâyeler ve çıkarılacak dersler bir ideolojik kurguya feda edilerek çarpıtılacak olursa çocuk başka mahfillere hizmet ederek ruhu köleleştirilir. Bu nedenle masal ya da hikâyeler ile çocuk kitaplarında kullanılan dil, ideolojik örgü, yetişkin dünyasına ait öğelerin çocuğun kendini ve çevresini tanımasını kolaylaştıran türden değerlerle yer değiştirmesi gerekmektedir. Nasıl insan haklarına dünya ve ölkemizde ehemmiyet veriyorsak, çocuğunda bu yıllar boyunca büyüklerin dünyasından biraz îrakta kendilerini yapılandırmalarına imkân verilmeli ve fırsat tanınmalıdır.

Biraz daha inceltecek olursak; çocukları “şimdi”nin şartlarını iyi özümseyerek ama “gelecek”te yaşayacaklarını asla akıldan çıkarmadan gereksinim duydukları çevreyi, şartları, akranlarını, yetişkinleri, vasıtaları eş zamanlı ilişkiye geçirmesine imkân sağlayacak ve içinde küçük âlemini oluştururken zarar görmeyecekleri–muhafazalı–kozayı hizmetlerine sunmak gerekmektedir.

Kaynakça

- Aydın, Mustafa (2009). Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü, *Eski Yeni Dergisi*, 12, 61-67.
- Chul-Han, B.(2017a).*Şiddetin Topolojisi*(Dilek Zaptçioğlu,Çev). (2.Bs).İstanbul:Metis Yayınları.
- Chul-Han, B.(2017b).*Şeffaflık Toplumu*(Haluk Barışcan Çev.).(2.Bs). İstanbul:Metis Yayınları.
- Çaha, Ö.(2010). *Sivil Kadın*. (10.Bs), Ankara:Savaş Yayınevi.
- Gürbilek, N.(1992).*Vitrinde Yaşamak: Seksenlerin Kültürel İklimi*. İstanbul:Metis Yayınları.
- İsfahani, Ragıp el, (1995) Müfredat: Kur'an Kavramları Sözlüğü, Yusuf Türker, Pınar Yayınları, (1Bs)
- Kaya, A.,H.(Haziran 2012). “Hasan AycınlaSöyleşi”23 nisan 2018 tarihinde <http://www.edebistan.com/index.php/akifhasankaya/hasan-aycinla-soylesi-2/2012/06/> adresinden erişildi.

- Mutçalı, Serdar, (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul-1995
- Naçar, B. (2008). *Çocuk Hikâyelerinde Din Eğitimi*. Sakarya Üniversitesi.Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Onur, B.(2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum*, İmge Yayınları, Ankara,
- Sümeýra, C.(2007).Zarif Masallar, *Hece Dergisi:Cahit Zarifođlu*, (126-128), 283-287
- Şirin, M. R. (2000).*99 soruda Çocuk Edebiyatı* Mustafa Ruhi Şirin (Haz). (3.Bs)(1-289), İstanbul:Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.,R. (2014).Batı Dünyasında Batı Yazınına Öykünen Kitaplarla Giremeyiz.*YalvaçUral ile Söyleşi,Türk Dili*,756, 330-340.
- Uçan, H.(2005).Çocuk Kadar Saf, Temiz Olabilmek/Kalabilmek, *Hece Dergi: Çocuk Edebiyatı*, 104 -105, 18-23.
- Tanđ, E.(2017).*Türkiye 'de 1923-1950 Dönemi Ulus Devlet Yapılanması ve Gençlik Politikaları.*, Balıkesir Üniversitesi.Yüksek Lisans Tezi,Balıkesir,
- Yalanaz, T.(2013).*Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Kurgu Ve Gerçeklik*, Fatih Üniversitesi.Yüksek Lisans Tezi,İstanbul,
- Shiner, L.(2004). *Sanatın İcadı*(İsmail Türkmen Çev)., İstanbul: Ayrıntı Yayınları, (Orjinali 2001'de yayımlanmıştır)
- Smith, A.,D. (2009).*Global Kültüre Doğru*(Zekeriya Tüysüz Çev).Kudret Bülbül(Ed), *Küreselleşme*, Ankara: Orion Kitabevi
- Yıldız, D.(2016).Popüler Çeviri Çocuk Romanlarının İçerik Bakımından İncelenmesi,SEFAD, 36, 435-466, DOI Number:<http://dx.doi.org/10.21497/sefad.285287>